

MAMMAS MAGISKE HEMMELIGHET

Pedagogisk veileder

Til arbeid med mangfold, inkludering
og hverdagshelter

Praktiske tips, ideer og
kopioriginaler til barnehage
og skole

BEDRE
VI
FORLAG

© **BedreVi forlag. Alle rettigheter forbeholdt.**

Denne pedagogiske veilederen er beskyttet av opphavsrett og leveres med **personlig lisens**. Lisensen gir kjøper rett til å bruke veilederen og tilhørende kopioriginaler i egen pedagogisk praksis.

Kopioriginalene kan skrives ut og brukes med barn og elevgrupper som lisensinnehaveren selv arbeider med.

Veilederen, kopioriginalene og øvrig innhold skal ikke deles, videresendes, publiseres, lastes opp på fellesområder eller gjøres tilgjengelig for andre ansatte eller virksomheter uten tillatelse fra BedreVi forlag.

Ønsker en barnehage, skole eller annen virksomhet at flere ansatte skal kunne bruke materialet, må det kjøpes **institusjonslisens**.

Materialet skal ikke endres, bearbeides eller brukes kommersielt uten skriftlig tillatelse fra BedreVi forlag.

For spørsmål om bruk eller utvidelse til institusjonslisens, kontakt BedreVi forlag.

Innhold

Veilederens formål og bruk	4
Om boken	7
Før dere leser – pedagogisk refleksjon.....	7
Pedagogens rolle: fem råd	8
Forslag til aktiviteter	9
DEL 1 – Hvem er Selma og mamma?	9
Aktivitet 1 – Bli kjent med Selma	9
Aktivitet 2 – Klær forteller historier	10
Aktivitet 3 – Min spesielle ting.....	10
DEL 2 – Mammass hemmelighet	11
Aktivitet 4 – Hva tror dere hemmeligheten er?	11
Aktivitet 5 – Min superkraft	12
Aktivitet 6 – Hva gjør meg til meg?	12
DEL 3 – Hva gjør en superhelt?	13
Aktivitet 7 – Godhet er en superkraft	13
Aktivitet 8 – Hverdagsheltoppdrag.....	14
Aktivitet 9 – Godhetstreet	14
Et bredt blikk på mangfold	15
Mangfold i hverdagen.....	15
Samarbeid med hjemmet.....	19
Forankring i Rammeplanen og LK20.....	20
Forslag til videre arbeid – Hverdagshelter i nærmiljøet	20
Kopioriginaler og arbeidsark	22
Refleksjonsskjema- Vårt arbeid med mangfold	23
Fra refleksjon til handling	25

Veilederens formål og bruk

Kjære pedagog

Mammas magiske hemmelighet inviterer barn til samtaler om identitet, mangfold, vennskap, omsorg og tilhørighet. Gjennom Selma og mammas historie oppdager barna at det ikke er hvordan vi ser ut eller hva vi har på oss som gjør oss til hverdagshelter, men hvordan vi møter andre.

Denne veilederen hjelper deg med å ta fortellingen videre inn i det pedagogiske arbeidet. Her finner du aktiviteter, samtale spørsmål og refleksjonsstøtte som kan brukes i barnehagen og på småskoletrinnet.

Du trenger ikke følge veilederen fra start til slutt. Velg det som passer for barnegruppen, situasjonen og tiden dere har tilgjengelig. Én aktivitet eller én god samtale kan være et godt sted å begynne.

Fra fortelling til praksis

Boka åpner for undring og samtale. Veilederen gir pedagogisk støtte og progresjon, mens den digitale ressursbanken gjør det enkelt å omsette innholdet til praksis. Refleksjonsverktøyene hjelper deg og personalgruppen med å ta arbeidet videre og utvikle egen praksis.

Slik bruker du veilederen

Veilederen følger fortellingens utvikling og er delt inn i tre deler. Hver del tar utgangspunkt i sentrale hendelser og temaer i boka.

DEL 1 – Hvem er Selma og mamma?

Boka: side 2–18

Vi blir kjent med Selma og mamma, mammas klær og hijaben hun bruker.

Tema Identitet, familie, kulturuttrykk og tilhørighet.

DEL 2 – Mammas hemmelighet

Boka: side 19–25

Mamma avslører hemmeligheten sin, og Selma undrer seg over hva det vil si å være en superhelt.

Tema: Symboler, verdier, undring og identitet.

DEL 3 – Hva gjør en superhelt?

Boka: side 26–32

Mamma forteller hvordan hun hjelper andre, og Selma oppdager at det er handlingene våre som gjør oss til hverdagshelter.

Tema: Empati, handling, fellesskap og inkludering.

Aktivitetene kan brukes enkeltvis eller som del av et større arbeid. Hver aktivitet følger den samme enkle strukturen:

- **Læringsmål** – hva barna skal erfare eller utvikle.
- **Gjennomføring** – hvordan aktiviteten kan gjennomføres.
- **Samtale** – åpne spørsmål som inviterer til undring og refleksjon.
- **Refleksjon for pedagogen** – spørsmål som hjelper deg å se nærmere på egen praksis.
- **Videre arbeid** – forslag til hvordan temaet kan tas med videre i hverdagen.

Stopp gjerne opp underveis i lesingen og bruk relevante samtale spørsmål til å utforske barnas tanker.

Aktivitetene kan tilpasses barnas alder, erfaringer og behov og brukes både i små og store grupper.

Det viktigste er ikke å gjøre alt

Du trenger ikke gjennomføre alle aktivitetene. Bruk boka og veilederen som en verktøykasse, og velg det som er relevant for barna akkurat nå.

Noen ganger er én aktivitet nok. Andre ganger oppstår den viktigste samtalen spontant i leken, ved måltidet eller når et barn stiller et spørsmål.

Målet er å skape rom for nysgjerrighet, ulike perspektiver og gode møter mellom barn – og bidra til et fellesskap der alle kan oppleve å høre til.

Den digitale ressursbanken

Til veilederen følger en digital ressursbank som gjør det enkelt å finne og bruke materialet i praksis.

Her finner du arbeidsark og kopioriginaler til barna, samtalestøtte, pedagogiske verktøy og refleksjonsmateriell for personalgruppen. Ressursene kan lastes ned og tas i bruk når du trenger dem.

Veilederen gir deg den pedagogiske rammen – ressursbanken gir deg verktøyene til å ta arbeidet videre.

Tilgangen til ressursbanken følger lisensen. Ressursene kan lastes ned, skrives ut og brukes i egen pedagogisk praksis, men skal ikke deles eller gjøres tilgjengelige for andre.

Har du lite tid? finn raskt det du trenger!

Du trenger ikke lese hele veilederen før du tar den i bruk. Gå direkte til det du trenger:

Skal du bruke boka med barna?

Gå til aktivitetene som gjør det enkelt å ta boka i bruk i barnehagen eller skolen.

Side 10 →

Trenger du støtte i samtalen?

Se Pedagogens rolle og konkrete tips til gode samtaler med barna.

Side 7 →

Oppstår det kommentarer om forskjeller?

Se pedagogiske verktøy og forslag til hvordan du kan møte slike situasjoner.

Side 17 →

Vil dere utvikle praksis i personalgruppen?

Gå til refleksjonsverktøy og forslag til videre arbeid i personalgruppen.

Side 23 →

Om boken

Mammas magiske hemmelighet handler om Selma, som undrer seg over hvorfor mamma bruker hijab. Mamma forteller at hijaben minner henne om verdiene hun ønsker å leve etter – å være snill, vise omsorg og gjøre godt for andre.

Gjennom fortellingen oppdager Selma at godhet, omsorg og vennskap er superkrefter alle kan ha. Historien åpner samtidig for samtaler om identitet, mangfold og tilhørighet.

Det er handlingene våre – ikke hvordan vi ser ut eller hva vi har på oss – som viser hvem vi er.

Før dere Leser – pedagogisk refleksjon

«Mammas magiske hemmelighet» kan vekke spørsmål om hijab, religion, klær, identitet og forskjeller. Barnas spørsmål og assosiasjoner kan være ulike, og noen kan være preget av det de har hørt fra voksne, medier eller andre barn.

Før lesingen kan det derfor være nyttig å reflektere over:

- **Hvilke forestillinger tar vi selv med oss inn i samtalen?** Vær bevisst på egne antakelser om religion, kultur og identitet.
- **Hvordan møter vi generaliseringer?** Unngå at enkeltpersoner eller uttrykk blir brukt som representanter for en hel kultur eller religion.
- **Hvordan ivaretar vi barn som kan kjenne seg personlig igjen?** Barn skal kunne dele egne erfaringer, men skal ikke få ansvar for å forklare eller forsvare familiens, kulturens eller religionens praksis.
- **Hvordan holder vi samtalen åpen?** Gi rom for ulike perspektiver og for at samme symbol, plagg eller tradisjon kan ha forskjellig betydning for ulike mennesker.
- **Hvordan følger vi barnas initiativ?** La spørsmålene som faktisk oppstår, være med på å styre samtalen fremfor å introdusere forskjeller barna selv ikke er opptatt av.

Pedagogisk nøkkel: Målet er ikke å gi barna én bestemt forståelse av hijab eller andre kultur- og identitetsuttrykk, men å utvikle nysgjerrighet, perspektivtaking og respekt for at mennesker kan gjøre og forstå ting på ulike måter.

Pedagogens rolle: fem råd

Pedagogen har en viktig rolle i å skape et trygt rom der barna kan undre seg, stille spørsmål og dele egne tanker. Målet er ikke å ha alle svarene, men å møte barnas nysgjerrighet på en åpen og inkluderende måte.

1. Møt spørsmål med nysgjerrighet

Barn legger merke til forskjeller og kan stille direkte spørsmål om klær, språk, familier, utseende, religion eller hvordan mennesker lever. Møt spørsmålene med interesse og åpenhet, også når du ikke har et klart svar. Dere kan undre dere sammen.

2. Bruk åpne spørsmål

Still spørsmål som inviterer til refleksjon framfor å lete etter ett riktig svar. Spør for eksempel: *Hva tenker du?*, *Hvorfor tror du det?* eller *Kan det være flere måter å se det på?* Gi barna tid til å lytte til hverandre og utforske ulike perspektiver.

3. Unngå fasitsvar om identitet og kultur

Mennesker med samme kultur, religion eller bakgrunn kan ha svært ulike erfaringer og måter å leve på. Unngå derfor formuleringer som «sånn gjør de» eller «sånn er det». Vis heller barna at identitet er sammensatt, og at det kan finnes mange ulike erfaringer og perspektiver.

4. Gi alle barn rom til å delta

Skap samtaler der alle kan bidra, men uten at noen må dele personlige erfaringer. Et barn skal ikke få ansvar for å forklare eller representere en kultur, religion, familieform eller gruppe. La barna selv bestemme hva de ønsker å fortelle.

5. Ta utgangspunkt i barnas erfaringer

De beste samtalene oppstår ofte i hverdagen – i leken, under måltidet, i garderoben eller når et barn stiller et spørsmål. Bruk disse øyeblikkene til å utforske likheter, forskjeller, vennskap og tilhørighet sammen med barna.

Forslag til aktiviteter

DEL 1 – Hvem er Selma og mamma?

Tema: Identitet, familie, kulturuttrykk og tilhørighet

Gjennom møtet med Selma og mamma åpner fortellingen for samtaler om hvem vi er, hvem som er viktige for oss, og hvordan identitet kan komme til uttrykk på ulike måter. Aktivitetene tar utgangspunkt i barnas egne erfaringer og inviterer dem til å utforske både likheter og forskjeller.

Aktivitet 1 – Bli kjent med Selma

Læringsmål

Barna skal reflektere over hvem som er viktige i livet deres, hva som skaper trygghet og hvordan familier kan være ulike og like.

Gjennomføring

Les de første sidene av boken hvor Selma forteller om seg selv og mammaen sin. Snakk sammen om hva de liker å gjøre sammen, og hvordan de viser omsorg for hverandre.

La deretter barna tegne seg selv sammen med en person som betyr mye for dem. Be dem fortelle om tegningen hvis de ønsker.

Samtale

- ♥ Hva liker Selma å gjøre sammen med mamma?
- ♥ Hva liker du å gjøre sammen med noen du er glad i?
- ♥ Hvem gjør deg trygg?
- ♥ Hvordan viser dere at dere er glade i hverandre?
- ♥ Kan familier være forskjellige?

Refleksjon for pedagogen

- Kom ulike familieformer fram i samtalen?
- Fikk alle barna mulighet til å dele?
- Hvordan snakket barna om trygghet og tilhørighet?

Videre arbeid

- ♥ Lag en utstilling med barnas tegninger og la dem presentere familien eller personene de har tegnet.

Aktivitet 2 – Klær forteller historier

Læringsmål

Barna skal oppdage at klær kan ha ulike funksjoner, uttrykke identitet og ha ulik betydning for forskjellige mennesker.

Gjennomføring

Legg fram ulike plagg, for eksempel skjerf, regntøy, fotballdrakt, bunad, refleksvest og kokkelue.

La barna utforske plaggene og snakke om når de brukes og hvorfor.

Knytt deretter samtalen til mammas hijab i fortellingen som ett eksempel på et plagg som kan ha en personlig betydning.

Samtale

- ♥ Hvilke klær liker du best? ★
- ♥ Har du klær du bare bruker ved spesielle anledninger? ♡
- ♥ Hvorfor bruker mennesker ulike klær? ♡
- ♥ Kan klær fortelle noe om hvem vi er? ♥

Refleksjon for pedagogen

- Ble klær omtalt med nysgjerrighet og respekt?
- Fikk barna dele egne erfaringer?
- Hvordan kan vi unngå å skape stereotyper?

Videre arbeid

- La barna tegne sitt favorittplagg og fortelle hvorfor de liker det.

Aktivitet 3 – Min spesielle ting

Læringsmål

Barna skal erfare at mennesker kan knytte følelser og minner til ulike gjenstander.

Gjennomføring

Be barna ta med én gjenstand hjemmefra som betyr noe spesielt for dem.

Hvert barn får fortelle hvorfor akkurat denne tingen er viktig.

Samtale

- ♥ Hvorfor valgte du denne tingen?
- ♥ Hvordan føler du deg når du har den?
- ♥ Har alle valgt den samme typen ting?
- ♥ Kan forskjellige ting gi den samme følelsen?

Refleksjon for pedagogen

- Hvordan møtte barna hverandres historier?
- Hvilke følelser kom fram?
- Ble ulike erfaringer verdsatt?

Videre arbeid

- Lag en liten utstilling av gjenstandene og la barna besøke hverandres "historier".

DEL 2 – Mammass hemmelighet

Tema: symboler, verdier, undring, refleksjon og identitet

Når Selma spør hvorfor mamma bruker hijab, åpner fortellingen for undring over hvordan klær, symboler og andre uttrykk kan ha personlig betydning. Aktivitetene inviterer barna til å utforske egne styrker og identitet, samtidig som de reflekterer over verdier som omsorg og godhet.

Aktivitet 4 – Hva tror dere hemmeligheten er?

Læringsmål

Barna skal øve på å undre seg, lytte til hverandre og formulere egne tanker.

Gjennomføring

Stopp lesingen før mamma avslører hemmeligheten.

La barna gjette hva de tror hemmeligheten er.

Les deretter videre og sammenlign barnas tanker med historien.

Samtale

- Hva trodde dere hemmeligheten var?
- Ble dere overrasket?
- Hvorfor tror dere mamma kalte det en hemmelighet?

Refleksjon for pedagogen

- Deltok alle i undringen?
- Hvordan begrunnet barna tankene sine?
- Hvordan møtte vi ulike svar?

Videre arbeid

- La barna finne på egne "hemmeligheter" som handler om gode egenskaper eller verdier.

Aktivitet 5 – Min superkraft

Læringsmål

Barna skal bli bevisste på egne styrker og hvordan de kan bruke dem til å gjøre godt for andre.

Gjennomføring

Snakk om hvilke superkrefter som finnes i tegneserier.

Deretter lager barna sitt eget superheltekort med sin viktigste superkraft.

Samtale ♥

- ♥ Hva gjør deg til deg?
- ♥ Er det noe vi har felles?
- ♥ Hva er forskjellig?

Refleksjon for pedagogen ♥

- Hvordan beskrev barna seg selv?
- Kom mangfoldet i gruppen fram?

Videre arbeid ♥

- Heng opp identitetskartene og bruk dem som utgangspunkt for nye samtaler.

Aktivitet 6 – Hva gjør meg til meg?

Læringsmål

Barna skal reflektere over egen identitet og oppdage at alle mennesker er unike.

Gjennomføring

Barna lager et identitetskart med seg selv i midten.

Rundt skriver eller tegner de familie, språk, interesser, favorittmat og venner.

Samtale ♥

- ♥ Hva gjør deg til deg?
- ♥ Er det noe vi har felles?
- ♥ Hva er forskjellig?

Refleksjon for pedagogen ♥

- Hvordan beskrev barna seg selv?
- Kom mangfoldet i gruppen fram?

Videre arbeid ♥

- Heng opp identitetskartene og bruk dem som utgangspunkt for nye samtaler.

DEL 3 – Hva gjør en superhelt?

Tema: Empati, handling, fellesskap, inkludering

Fortellingen flytter oppmerksomheten fra hvem vi er, til hvordan vi møter andre. Aktivitetene inviterer barna til å utforske hvordan små handlinger kan bidra til vennskap, omsorg og inkludering – og hvordan alle kan være hverdagshelter i sitt eget fellesskap.

Aktivitet 7 – Godhet er en superkraft

Læringsmål

Barna skal erfare at små handlinger kan gjøre en stor forskjell for andre.

Gjennomføring

Lag en felles idédugnad om hvordan man kan være en hverdagshelt.

Skriv alle forslagene på en plakat.

 Samtale

 Hvordan kan vi gjøre dagen bedre for andre?

 Hvem har gjort noe hyggelig for deg?

 Hvordan føles det å hjelpe?

 Refleksjon for pedagogen

 Hvilke handlinger var viktige for barna?

 Hvordan kan vi støtte slike handlinger i hverdagen?

 Videre arbeid

 La plakaten henge synlig og bruk den gjennom hele året.

Aktivitet 8 – Hverdagsheltoppdrag

Læringsmål

Barna skal omsette fortellingens budskap til konkrete handlinger.

Gjennomføring

Lag oppdragskort med små handlinger som barna kan gjennomføre i løpet av uken, for eksempel å invitere noen inn i leken, si noe hyggelig eller hjelpe til med rydding.

Samtale

- Hvordan føltes det å være hverdagshelt?
- Hvilket oppdrag likte du best?
- Hvordan reagerte de andre?

Refleksjon

- Ble alle inkludert?
- Hvordan påvirket oppdragene miljøet i gruppen?

Videre arbeid

- Gjennomfør ett nytt hverdagsheltoppdrag hver uke.

Aktivitet 9 – Godhetstreet

Læringsmål

Barna skal bli bevisste på hvordan gode handlinger bygger et inkluderende fellesskap.

Gjennomføring

Lag et stort tre på veggen. Hver gang noen gjør en god handling, skriver dere den på et papirblad og henger det på treet.

Samtale

- Hva gjorde treet større denne uken?
- Hvordan føles det å gjøre noe godt?
- Hvordan føles det å bli hjulpet?

Refleksjon for pedagogen

- Hvilke handlinger ble synlige?
- Er det noen barn vi bør hjelpe til å få vist sine styrker?

Videre arbeid

- La Godhetstreet vokse gjennom hele barnehage- eller skoleåret.

Et bredt blikk på mangfold

Mangfold handler om mer enn kultur, språk og religion. Vi er forskjellige på mange måter – gjennom familiene våre, interesser, tradisjoner, funksjonsvariasjoner, erfaringer og måtene vi uttrykker hvem vi er på. Samtidig har vi mye til felles. Alle barn har behov for å bli sett, hørt og oppleve at de hører til.

I barnehagen og skolen handler arbeid med mangfold derfor ikke bare om å synliggjøre forskjeller, men om å skape et fellesskap der ulike erfaringer, perspektiver og måter å være på får en naturlig plass. Mangfold bør være en del av hverdagen – i leken, litteraturen, samtalene, aktivitetene og miljøet barna møter.

Målet er ikke å gjøre forskjeller til noe spesielt, men å gi barna erfaring med at mennesker kan være både like og ulike – og likevel høre til i det samme fellesskapet.

Mangfold i hverdagen

Mangfold blir mest meningsfullt når det er en naturlig del av det pedagogiske miljøet – ikke bare noe som synliggjøres gjennom temadager, høytider eller enkeltstående prosjekter. Barnas egne erfaringer, spørsmål og samspill gir gode utgangspunkt for arbeidet.

I leken: Vær oppmerksom på hvem som får tilgang til leken, hvilke roller og egenskaper som tillegges ulike barn, og om noen gjentatte ganger blir stående utenfor. Bruk observasjoner fra leken aktivt i arbeidet med deltakelse og tilhørighet.

I bokhyllen: Se på hvem og hva som er representert i litteraturen barna møter. La ulike familier, språk, kulturer, funksjonsvariasjoner og livserfaringer være en naturlig del av bokutvalget – også når mangfold ikke er temaet.

I språkmiljøet: Anerkjenn barnas ulike språklige ressurser og skap rom for at flere språk kan være synlige og brukes i fellesskapet. Det kan styrke både identitet, deltakelse og tilhørighet.

I skapende arbeid: La barna møte ulike kunstneriske og kulturelle uttrykk gjennom musikk, kunst, fortelling, drama og skapende aktiviteter. Legg samtidig til rette for at barna kan bringe egne erfaringer og uttrykk inn i arbeidet.

I samtalene: Bruk spørsmål og situasjoner som oppstår naturlig i hverdagen. Når barn kommenterer forskjeller eller uttrykker forestillinger om andre, kan det være verdifulle innganger til undring og refleksjon – uten at pedagogen trenger å gi barna ferdige svar.

Høytider og tradisjoner: kan være en naturlig inngang til samtaler om ulike måter å leve, tro og feire på. Ta gjerne utgangspunkt i det som er aktuelt i barnegruppen og lokalsamfunnet, samtidig som barna kan møte tradisjoner og perspektiver de ikke kjenner fra før.

Barn og familier kan dele egne erfaringer dersom de ønsker det. Husk at mennesker innenfor samme tradisjon kan praktisere og feire på ulike måter – eller velge ikke å feire.

Å møte fordommer og styrke barns trygghet

Barn kan gjenta generaliseringer eller forestillinger de har hørt fra andre. Slike situasjoner kan brukes som utgangspunkt for læring og refleksjon.

- **Stopp opp og undersøk:** Spør rolig: «Hva får deg til å tenke det?» eller «Hvor har du hørt det?»
- **Utfordre generaliseringer:** Spør: «Tror du det gjelder alle?» eller «Kan mennesker i samme gruppe være forskjellige?»
- **Utvid perspektivet:** Hjelp barnet til å se flere muligheter: «Noen gjør det slik, mens andre gjør det annerledes.»
- **Følg opp:** Bruk gjerne bøker, lek, bilder eller senere samtaler til å utforske temaet videre – uten å gjøre enkeltbarn til representanter for en gruppe.

Når barn uttrykker stereotypier eller generaliseringer
Barn kan gjenta stereotypier og generaliseringer de har hørt andre steder. I stedet for å avslutte samtalen kan situasjonen brukes som en mulighet for læring.

1 Stopp Stopp opp og undersøk	2 Undersøk Utfordre generaliseringen	3 Utvid Utvid perspektivet	4 Følg opp Bruk bøker, bilder, lek og senere samtaler
 Hva gjør du? • Stopp opp og vis interesse. • Lytt uten å dømme. • Still åpne og nysgjerrige spørsmål for å forstå barnets tanker. Eksempler på spørsmål: • Hva får deg til å tenke det? • Hvor har du hørt det? • Kan du fortelle litt mer?	 Hva gjør du? • Hjelp barnet til å reflektere over hva utsagnet bygger på. • Utfordre generaliseringen på en rolig og respektfull måte. • Still spørsmål som får barnet til å tenke videre. Eksempler på spørsmål: • Tror du det gjelder alle? • Finnes det unntak? • Hva tenker andre om dette? • Hvordan kan vi finne det ut?	 Hva gjør du? • Vis at mennesker er ulike, og at det er helt naturlig. • Gi eksempler på mangfold og ulike erfaringer. • Still spørsmål som åpner for flere perspektiver. Eksempler på utsagn: • Noen gjør det slik, mens andre gjør det annerledes. • Det finnes mange måter å være på. • Hva tror du personen selv ville sagt? • Hvordan kan vi vite mer?	 Hva gjør du? • Ta temaet opp igjen i nye situasjoner. • Bruk bøker, bilder, lek og konkrete eksempler for å utforske tematikken videre. • Skap rom for flere samtaler over tid. • Involver gjerne hele barnegruppen. Eksempler på videre arbeid: • Les bøker som viser mangfold. • Bruk bilder og aktuelle eksempler fra hverdagen. • La barna leke og utforske ulike roller. • Ta opp temaet igjen senere.

Når ord og handlinger oppleves forskjellig

Barn legger merke til forskjeller og setter ofte ord på det de ser:

«Du er den eneste som er brun i klassen.»

«Det er rart at du er den eneste muslimen.»

«Du er den eneste som ikke har lys hud.»

Slike utsagn kan være uttrykk for nysgjerrighet eller observasjon, uten at barnet ønsker å såre. Samtidig kan ordene oppleves vondt eller forsterke følelsen av å være annerledes.

Det er viktig å ivareta begge barna. Barn skal kunne undre seg over forskjeller uten å bli stemplet som slemme, samtidig som barnet

 Til refleksjon

Hvordan kan vi hjelpe barn til å forstå at det vi mener, og hvordan ordene våre oppleves av andre, ikke alltid er det samme?

som blir berørt må oppleve at følelsene tas på alvor. Å si «*det var sikkert ikke vondt ment*» kan utilsiktet bagatellisere barnets opplevelse.

Å gi barn verktøy – ikke bare gode holdninger

I arbeidet med inkludering bruker vi mye tid på å lære barn hvordan de skal møte andre – å være gode venner, inkludere og vise respekt. Men barn trenger også verktøy for de gangene de selv opplever noe som er vondt, urettferdig eller ekskluderende.

Noen barn vil gjennom oppveksten møte kommentarer, stereotypier, diskriminering eller følelsen av å skille seg ut. Vi kan ikke skjerme barn mot alle slike erfaringer, men vi kan bidra til at de står tryggere når de møter dem.

Barn trenger:

- språk for å fortelle når noe oppleves vondt eller urettferdig
- trygghet til å si fra og sette egne grenser
- erfaring med at voksne lytter og tar dem på alvor
- en trygg og positiv forståelse av egen identitet og bakgrunn
- visshet om at det å skille seg ut ikke betyr at det er noe galt med dem
- kunnskap om hvem de kan søke støtte hos

En trygg identitet gjør ikke at vonde opplevelser slutter å gjøre vondt. Men barn som opplever anerkjennelse, tilhørighet og trygghet i hvem de er, kan stå sterkere når de møter motstand.

Samarbeid med hjemmet

Et godt samarbeid med hjemmet kan bidra til sammenheng mellom barnas erfaringer hjemme og arbeidet i barnehagen eller skolen. Informer foresatte om temaene dere arbeider med, og inviter til dialog og medvirkning der det er naturlig.

Møt familiers ulike erfaringer, språk og perspektiver med åpenhet og respekt. Foresatte kan inviteres til å dele dersom de ønsker det.

Spørsmål barna kan ta med hjem:

- Hva betyr det å være en god venn?
- Hvem har gjort noe hyggelig for deg i dag?
- Hvordan kan vi være hverdagshelter hjemme?

Forankring i Rammeplanen og LK20

Område	Veilederen støtter arbeid med
 Rammeplanen for barnehagen	● Kommunikasjon, språk og tekst: samtale, lytting, fortelling og refleksjon. ● Nærmiljø og samfunn: mangfold, likeverd, tilhørighet og deltakelse. ● Etikk, religion og filosofi: undring, respekt, verdier og ulike måter å leve og tenke på. ● Kunst, kultur og kreativitet: identitet og erfaringer gjennom skapende uttrykk.
 Norsk	● Høytlesing og litterære samtaler. Å lytte, uttrykke egne tanker og erfaringer, stille spørsmål og møte andres perspektiver.
 KRLE	● Identitet, verdier, religion og livssyn. Undring og samtale om likheter og forskjeller, respekt for ulike perspektiver og måter å leve på.
 Samfunnsfag	● Identitet og mangfold, tilhørighet og fellesskap. Refleksjon rundt inkludering, utenforskap, likeverd og hvordan vi møter forskjeller.
 Kunst og håndverk	● Utforske og uttrykke identitet, erfaringer, følelser og ideer gjennom tegning og andre skapende aktiviteter.
 Tverrfaglige temaer	● Demokrati og medborgerskap: deltakelse, respekt, likeverd og å møte ulike perspektiver. ● Folkehelse og livsmestring: identitet, selvfølelse, tilhørighet, relasjoner og å sette ord på egne opplevelser.

Forslag til videre arbeid – Hverdagshelter i nærmiljøet

Ta med bokas tema videre ved å utforske hverdagshelter i barnas eget nærmiljø. Snakk sammen om mennesker som gjennom små og store handlinger bidrar til andre og til fellesskapet. La gjerne barna selv komme med forslag til hvem de mener kan være en hverdagshelt.

Det kan være en besteforelder, en nabo, en frivillig eller mennesker barna møter i hverdagen – for eksempel på biblioteket, skolen, i barnehagen, på bussen eller i andre deler av lokalsamfunnet.

Inviter gjerne en lokal hverdagshelt på besøk, eller utforsk nærmiljøet sammen. La barna reflektere over hva personen gjør for andre, hvorfor det betyr noe, og hvordan de selv kan bidra i sitt eget fellesskap.

Avslutning

Arbeid med mangfold handler ikke om å ha alle svarene, men om å skape rom for nysgjerrighet, samtaler og ulike perspektiver. Gjennom små møter og handlinger i hverdagen kan barn erfare at forskjeller hører naturlig hjemme i fellesskapet – og at alle kan bidra til at andre blir sett, inkludert og verdsatt.

Når barn oppdager at omsorg, respekt og vennlighet kan gjøre en forskjell, blir fortellingens budskap også en del av deres egen hverdag.

«Kanskje er det nettopp dette som er den virkelige magiske hemmeligheten.»

Kopioriginaler og arbeidsark

Til aktivitetene i veilederen følger ferdige arbeidsark og kopioriginaler som gjør det enkelt å ta arbeidet videre sammen med barna.

Materiellet er samlet i den digitale ressursbanken, der du kan laste ned og skrive ut det du trenger.

Her finner du blant annet:

DETTE ER MEG!
Tegn eller skriv om deg selv.

Dette er min familie
Jeg kan snakke disse språkene
Dette liker jeg å gjøre
Dette liker jeg å spise
Dette er mine venner
Dette er jeg flink til

HVERDAGSHELT DIPLOM
TILDELES

For din innsats, ditt engasjement og din evne til å gjøre en forskjell.

DATO SIGNATUR

OPPDRAGSKORT - GODE HANDLINGER

Oppdrag: Invitere noen med i leken
Oppdrag: Si noe fint til en venn
Oppdrag: Hjelp til å dekke bordet
Oppdrag: Lage en tegning til noen du er glad i

MIN SUPERKRAFT
Alle har superkrefter! Jeg bruker mine til å gjøre verden til et bedre sted - hver dag.

HVA ER EN SUPERKRAFT?
En superkraft er noe jeg er god på eller noe fint jeg gjør for andre.

MIN SUPERKRAFT
Hva er jeg god på?
Hva gjør jeg?
Tegn eller skriv!

HVORFOR ER DEN VIKTIG FOR MEG?
Når bruker jeg den?
Hvem hjelper jeg?

MITT SUPERHELT-MOTTO
Skriv et motto som gir meg styrke!

Alle kopioriginaler finner du i den digitale ressursbanken.
Last ned, skriv ut og bruk i ditt pedagogiske arbeid.

Gå til ressursbanken →

Refleksjonsskjema - Vårt arbeid med mangfold

Formål: Bruk skjemaet individuelt eller sammen i personalgruppen. Målet er å undersøke hvordan mangfold, inkludering og tilhørighet kommer til uttrykk i praksis – og finne ett eller flere områder dere ønsker å utvikle.

Word- dokumentet kan lastes ned i ressursbanken!

REFLEKSJONSSPØRSMÅL	VURDERING	REFLEKSJON / TILTAK
1. Representasjon Kan alle barn finne noe eller noen de kan kjenne seg igjen i hos oss?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
2. Bøker, leker og materiell Viser miljøet vårt ulike hudfarger, familier, kulturer, språk, religioner og livssyn, kjønn og funksjonsvariasjoner – på en naturlig og positiv måte?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
3. Tilhørighet Opplever alle barn at de blir sett, hørt og verdsatt som en del av fellesskapet?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
4. Barnas stemmer Gir vi barna rom til å dele egne erfaringer, perspektiver, språk og identiteter – uten at enkeltbarn forventes å representere en hel gruppe?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
5. Å snakke om forskjeller Skaper vi rom for at barn kan undre seg og snakke åpent om likheter og forskjeller på en trygg og respektfull måte?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
6. Fordommer og stereotypier Reflekterer vi over egne forventninger, språk og mulige stereotypier i møte med barn og familier?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
7. Inkludering i lek og aktivitet Legger vi til rette for at alle barn kan delta, bidra og oppleve mestring og tilhørighet?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
8. Når ord og handlinger oppleves forskjellig Klarer vi å ivareta begge barna når noe ikke var ment sårende, men likevel ble opplevd slik – uten å bagatellisere barnets opplevelse?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	

9. Når noen blir holdt utenfor Oppdager og følger vi opp ekskludering, negative kommentarer, erting eller diskriminering?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
10. Barnas handlingskompetanse Gir vi barna språk, trygghet og verktøy til å si fra, sette grenser og søke støtte når de opplever noe som vondt, urettferdig eller ekskluderende?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
11. Trygghet i egen identitet Bidrar vi til at barn kan være trygge på hvem de er, og erfare at det å skille seg ut fra flertallet ikke betyr at det er noe galt med dem?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	
12. Samarbeid med familier Møter vi ulike familier med nysgjerrighet, respekt og likeverd, og inviterer vi deres perspektiver inn?	☐ Ja ☐ Delvis ☐ Nei	

Fra refleksjon til handling

Bruk siden til å velge hva dere vil ta videre fra refleksjonen – og gjøre det konkret i praksis.

Word- dokument kan lastes ned i ressursbanken!

Dette gjør vi allerede godt:	Dette ønsker vi å bli bedre på:
Én konkret ting vi skal gjøre annerledes:	Hvordan kan barna involveres?
Når følger vi opp?	Notater / tiltak vi vil prøve ut:

ET SPØRSMÅL Å TA MED VIDERE

Hvem blir sett, hørt og representert i vårt fellesskap – og hvem risikerer vi å overse?

Takk for at du er hverdagshelt for barna!

Denne veilederen gir deg praktiske tips, ideer
og kopioriginaler som kan støtte arbeidet ditt
med mangfold, inkludering og hverdagshelter
i barnehage og skole.

